

Sirbik Attila

Belebámulni az atomvillanásba

Interjú Kis Endrével

Kis Endre 1980-ban született Szabadkán. Az érettségi után felvételt nyert a budapesti Nemzetközi Előkészítő Intézet művészettörténet szakára, majd egy év után a Pécsi Tudományegyetem Művészeti Karának festő szakára, ahol 2006-ban szerzett diplomát. A KisHáz alkotócsoporthoz tagjaként Pécsen folytatta alkotói tevékenységét 2013-ig, majd a Székelyudvarhely melletti Patakfalvára költözött. Élete számos területére jellemző az a kettősség, ami művészetének legfőbb mozgatórugója. Apa az aggregények, művész a közgazdászok, értelmiségi a földművesek, vajdasági a székelyek között. Festményein ellentétes ideológiák feszülnek egymásnak, miközben a realista és az absztrakt, a hagyományos és a digitális, a festői és a grafikus képalkotói eljárásmodok közötti kapcsolat kialakításának lehetőségét vizsgálja. Montázszerű kompozícióin a klasszikus festészeti és a számítógép inspirálta elemek ütköztetésével drámai feszültséget hoz létre, a valóság töredezettségében rendet kereső ember egzisztenciális küzdelmét igyekszik tükrözni.

SA: Egyes képeid mágnesként vonzanak olyan fogalmakat, mint az újmédia-művészet vagy a digitális művészet. Mikor és hogyan kerültél ezekkel kapcsolatba?

Kis Endre: Már a 20. század során kialakultak azok az interdiszciplináris művészeti törekvések, melyek a fejlődő technológiákat használják a kulturális és esztétikai lehetőségek kiaknázására, mégis az én generációm az, amelyik egy analóg gyerekkor után fiatal felnőttként élhette meg a személyi számítógépek és az internet széleskörű elterjedését. Ezért az alkotói pályám kezdetétől szabadon jártam át e két közeg között, és a mai napig szívesen használom a digitális eszközöket, de a hagyományos festészeti technikákat is. Ez a kettősség alapjában véve a hétköznapjaimat is meghatározza, hiszen egy kis erdélyi faluban élek viszonylagos elvonultságban, miközben az interneten kommunikálok és tájékozódok a világ dolgairól.

SA: Vonzódsz a számítógépes játékokhoz és a hibrid lényekhez?

KE: Szemünk láttára vált globális tényezővé a digitális forradalom, és ezzel együtt a számítógépes játékok is népszerűek lettek. Gyerekként és fiatal felnőttként elég sokat játszottam, de sajnos hajlamos vagyok a

↑
KIS Endre: *Tűz*, 2018, olaj, vászon, 120×140 cm
A művész jóvoltából

függőségre, ezért tudatosan kerülöm a videójátékokat. Kivételek persze vannak, mondjuk a csehországi Amanita Design által fejlesztett szoftvereket mind kipörgettem. A látványvilágukat és a zenéjüket nagyon közelinek érzem magamhoz. Szerencsére a gyerekeim bőségesen ellátnak munícióval, és alkalmanként velük is leülhetnek egy-egy partira. Egyébként a játék mint cselekvés és mint tárgy is egyformán fontos számomra, hiszen régi játékokat gyűjtök.

SA: A pécsi Művészeti Kar diákja voltál. Ha jól emlékszem, már Pécs előtt kialakult az az irányvonal, amelynek mentén képzőművészeti, vizuális nyelvezetedet építet a mai napig. Milyen formában nyúlt ebbe bele Pécs?

KE: Nyilvánvaló, hogy életem Jugoszláviában töltött első húsz éve is nagy hatással volt a művészi énem formálódására, gondolok itt akár a családi örökségre, a háborús évekre, a punk szubkultúrára vagy a TAKT (Temerini Alkotóműhely és Képzőművészeti Tábor) résztvevőivel kötött, azóta is tartó barátságra. Pécs jelentette azonban azt a

helyszínt, ahol lázadó középiskolásból diplomás képzőművésszé értem, és ahol kialakulhatott az a nyelvezet, melyet a mai napig fejleszteni, tökéletesíteni igyekszek. Ezt persze tetszetős lenne a pezsgő kulturális életnek és a pécsi képzőművészeti hagyományoknak tulajdonítani, mégis úgy érzem, hogy a közvetlen találkozások a mesterekkel, a közös műhelymunka az alkotótársakkal gyakorolták rám a legnagyobb hatást. Lassan tíz éve nem élek ott – inkább az emberek hiányoznak, mintsem a tárlatok, koncertek.

SA: Képeid terében a profán és a szakrális dimenziók egyforma súlyt kapnak. Törekszel rá, hogy összeeresztésük által a dimenziók kioltódjanak, és a keveredésből egy új layer jöjjön létre?

KE: Neveltetésemből adódóan agnosztikusnak tartom magam, ezért számomra a keresztény ikonográfia felhasználása nem csupán a spirituális gyakorlatok iránti elkötelezettséget jelenti, hanem a festészeti hagyományok ápolásáról is szól. Az ötlet megfogásától a tervek kihordásáig teljesen

↑
KIS Endre: Menekülés Egyiptomba, 2017,
 olaj, vászon, 120×140 cm
 A művész jóvoltából

szabadon nyúlok bármihez, ami a kezem ügyébe kerül, legyen az vallásos érzületű vagy teljesen hétköznapi dolog. Kicsit olyan ez, mint az alkímia. Mintha a felhasznált alapanyagok transzmutációjával próbálnék „aranyat” gyártani, és ehhez olykor mitológiai történeteket hívok segítségül. Olyan játéknak tekintem az alkotást, amelyben a kisgyerek homokból és pitypangból levest főz, majd végigkóstoltatja a családdal.

SA: Képeiden sokszor jelennek meg bibliai alakok, szituációk, ugyanakkor földönkívüli lények is.

KE: Többek között foglalkoztat az az ambivalens kapcsolat, amely a vallásos hit és a tudomány között jött létre. Mindkettőnek megvan az alapvető szerepe az emberi társadalomban, jelentős átfedések mutatkoznak a megismerés e két módja között. Ezért keverednek a festményeimen a szakrális festészet szimbólumai sci-fi elemekkel.

SA: Mit jelent számodra a természet?

KE: Egy nagyon szép tóparti településen nőttem fel, ezért a természettel kapcsolatos ősélményem a nyári, fülledt, mocsárszagú nádasban való barangolás, madarászás, horgászás. Emlékszem, mennyire sajnáltam a városi gyerekeket, akiknek ez a kaland nem adatott meg. Az érettségi után Budapestre kerültem, ahol a folyamatos zajszennyezetség szinte az örületbe kergetett. Később a pécsi évek alatt is sokat szorongtam, és igyekeztem minden szabadidőmet a Mecsekben tölteni a családommal. Most, hogy újra természetközeli környezetbe kerültem, állatokat tenyészték, gyümölcsöket, zöldségeket termeszték, és sokkal kiegyensúlyozottabbnak érzem magam. A jelenlegi életmóddal járó kényelmetlenségeket jobban viselem, mint egy urbánus környezet viszontagságait vagy az embertömeget.

SA: Sokat foglalkoztat az élővilág pusztulásának és a tömegtermelés hatásainak művészi megfogalmazása?

↑
KIS Endre: *Bűnbeesés*, 2017,
olaj, vászon, 120×140 cm
A művész jóvoltából

←
KIS Endre: *I want to believe*, 2017,
olaj, vászon, 60×50 cm
A művész jóvoltából

KE: Régebben az egzisztenciájától megfosztott ember tragédiáját igyekeztem feldolgozni, utólag úgy érzem, önterápiás céllal. Ebben a korszakomban sok, főleg személyes élményeken alapuló háborús képet festettem, ami a jelenlegi helyzetre való tekintettel megismétlődni látszik. Miután az ember kivonul a városból, automatikusan kiesik a fókuszról, és a természeti környezet kerül előtérbe. Jócskán lerágott csontnak tűnik a klímakatasztrófa témája, de meggyőződésem, hogy visszafordíthatatlanul rohanunk a vesztünkbe, és ezt itt kint a mezőn már a bőrünkön is érzékeljük. Ezért nem maradt más hátra, minthogy hosszan belebámuljak az atomvillanásba, és megpróbáljam elmondani, mit látok.

SA: Festészeted milyen viszonyokat alakított ki a posztumán és a posztdigitális kérdésekkel?

KE: Szerintem csak úgy lenne elképzelhető egy utópisztikus emberi jövő, ha megtanulnánk harmóniában élni a környezetünkkel. Ezt azonban nem látom megvalósíthatónak, mert minden élő szervezet kizárólag a saját és a faja érdekeinek a megvalósítására törekszik, és az invazívnek tekinthető emberiség a felhalmozott tudásának köszönhetően ezt a destruktív tendenciát globális szintre emelte. Addig létezik látványosan egyensúly a természetben, amíg

az élőlények közel azonos képességekkel rendelkeznek és szállnak be a túlélés csatájába.

A kibertérben ragadt ember olyan ideáliszt vagy éppenséggel szélsőségesen leértékelő, torz valóságképet alakít ki magában, ami súlyos károkat okoz nemcsak a személyiségében, de a társadalomban is. Az erről való meggyőződésemben az elmúlt két-három év eseményei csak megerősíteni tudtak, és néhány képemen foglalkozom ezzel a kérdéskörrel.

SA: Egyes alkotásaid kritikával illetik a tömeggyártást, a szabványosított eljárásokon alapuló, nagy tételben történő előállítás, ami mindent a termék fogalmára redukál.

KE: A művészetemben kifogásokat fogalmazok meg, és szeretném ezeket a hétköznapi élettel hitelesíteni. A családdal igyekszünk a lehetőségeink szerint mindent helyi termelőktől beszerezni vagy saját kezűleg előállítani. Egyrészt megspóroljuk a szállítást, a hűtést, a csomagolást, így a környezetünket is kevésbé terheljük, másrészt az emberi kapcsolatok szintjén is fontosnak érzem tudni, hogy ki állította elő a ruhát, az ételt, a használati tárgyakat.

SA: Jelenleg min dolgozol? A trentoni kiállításod után, ha jól emlékszem, egy New York-i kiállításra készültél, de gondolom, közbeszólt a világvjárvány. Most, hogy újra

↑

KIS Endre: *Séta a parton*, 2020, olaj, vászon, 50×70 cm
A művész jóvoltából

szabadabban lehet mozogni, végre felgöngyölíted az amerikai szálát is?

KE: A trentoni tárlat óta a járványon kívül is sok minden történt, ami megakadályozta az amerikai szereplésemet. Nem zárom ki, hogy visszamegyek, annál is inkább, mert több mint harminc képem dekkol az Államokban. Miután Erdélybe költöztem, így negyven felett, nem volt könnyű azzal szembesülni, hogy az országban, ahol élek, szinte teljesen ismeretlen vagyok, ezért inkább romániai tárlatokon próbáltam kiépíteni a helyi kapcsolatrendszerem. Ez idő alatt a szerbiai és magyarországi munka sem maradt el, és az év végére egy Londonban megrendezendő egyéni tárlatot is kilátásba helyeztek, amire nagy erővel készülök.